

Πειραικό Ορόσημο

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ «ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΦΙΛΩΝ
ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ»

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2004 • ΤΕΥΧΟΣ 8

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

Αλκιβιάδου 229
185 36 Πειραιάς
Τηλ.: 210-42.88.017 - 210-42.88.018
FAX.: 210-42.88.017
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ Αρχαιολογικού Μουσείου:
www.culture.gr/2/21/211/21102M/g211bmO2.html
e-mail: mouseio@ath.forthnet.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
Α' Αντιπρόεδρος: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ
Β' Αντιπρόεδρος: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΡΤΕΜΑΚΗΣ
Γ' Αντιπρόεδρος: ΑΝΝΑ ΠΑΤΕΣΤΗ
Γεν. Γραμματέας: ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ι. ΜΠΟΥΚΗΣ
Ταμίας: ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΑΝΔΡΕΑΔΗ
Υπεύθ. Δημ. Σχ.: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΥΠΑΡΙΣΣΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

ΑΡΓΥΡΩ ΚΙΣΣΑΝΑΚΗ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΠΟΥΛΙΕΡΗ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΑΡΑΚΛΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

“ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”
Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου
Εκδότης: Ι. Πολυχρονόπουλος
Δερβενακίων 24 - 185 45 Πειραιάς

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΑΝΝΑ ΠΑΤΕΣΤΗ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
Ακτή Τρυφ. Μουτσοπούλου 44, 185 36 Πειραιάς

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ:
ΔΗΜ. ΜΟΥΡΟΥΣΙΑΣ
Κολοκοτρώνη 144, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
ΤΗΛ.: 210-41 82 591, FAX 210-45 32 911

Διανέμεται Δωρεάν

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Επιτύμβια στήλη Χαιρεδήμον και Ανκέα

(Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά)

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:
ΑΡΓΥΡΩ ΚΙΣΣΑΝΑΚΗ

Ο αρχαίος Ναύσταθμος της Ζέας

Ευαισθητοποίηση της Πειραιϊκής κοινής γνώμης

ΚΑΘΟΛΙΚΗ είναι η ευαισθητοποίηση της πειραιϊκής κοινής γνώμης και πλήρης η συμπαράσταση προς τους κατοίκους της περιοχής Ζέας, σε πρωτοβουλία των οποίων οφείλεται η κινητοποίηση κατά της παραχώρησης της Μαρίνας σε ιδιωτική εταιρεία, η οποία με τα έργα που εκτελεί αλλοιώνει αισθητικά τον ιστορικό λιμενίσκο. Ιδιαίτερα η αντίδραση αυτή προσέλαβε ευρύτερες διαστάσεις μετά την αποκάλυψη ότι στον βυθό του λιμενίσκου βρίσκονται μεγάλης αρχαιολογικής σημασίας κατάλοιπα του αρχαίου Αττικού Ναυστάθμου. Στην παμπειραιϊκή κινητοποίηση ήταν φυσικό να δώσει το «παρών» και ο πνευματικός κόσμος της πόλης μας, με την ακόλουθη ανακοίνωση που εξέδωσε η «Φιλολογοική Στέγη Πειραιώς» και δημοσιεύθηκε στον αθηναϊκό και πειραιϊκό τύπο:

«Από την αρχή η «Φιλολογοική Στέγη Πειραιώς» συμπαραστάθηκε σε όλες τις προσπάθειες και τις ενέργειες (αίτηση ακυρώσεως στο Σ.τ.Ε. κ.α.) της επιτροπής κατοίκων της περιοχής Ζέας κατά της παραχώρησης της Μαρίνας σε ιδιωτική εταιρεία και της εκτέλεσης έργων που αλλοιώνουν αισθητικά τον ιστορικό λιμενίσκο. Συνεπώς προς τη στάση της αυτή θεωρεί χρέος της να εκφράσει την αντίθεσή της προς την πρόσφατη, περίεργη - το λιγότερο - απόφαση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου, το οποίο, παρά τη διαπίστωση, μετά από έρευνες Ελλήνων και ξένων αρχαιολόγων, ότι στον βυθό του λιμενίσκου βρίσκονται σημαντικά κατάλοιπα του αρχαίου Αττικού Ναυστάθμου και την αντίθετη εισήγηση της αρμόδιας Εφορείας της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, έδωσε το «πράσινο φως» για τη συνέχιση των έργων από την εν λόγω εταιρεία.

Η απόφαση αυτή προκαλεί το πειραιϊκό δημόσιο αίσθημα, έστω και αν προβάλλεται ως αιτιολογία ότι η κατάργηση της σύμβασης από την εταιρεία - στην οποία επισημαίνονται πολλὰ «κακώς κείμενα» - απαιτεί υψηλό οικονομικό κόστος και συνεπώς είναι απαγορευτική. Η αιτιολογία όμως αυτή δεν μπορεί να σταθεί. Διότι είναι απαράδεκτο να καταδικάζονται σε οριστικό ενταφιασμό τα αρχαιολογικά ευρήματα του λιμενίσκου της Ζέας - ένα μνημείο της ναυτικής ιστορίας της Αρχαίας Αθήνας και του φημισμένου επινεύου της, του Πειραιά - για λόγους καθαρά ωφελιμιστικής σκοπιμότητας».

Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των Μελών του Συλλόγου μας ανοίξαμε τραπεζικό λογαριασμό στην Εθνική Τράπεζα με αριθμό 071/296045-13.

Τώρα πλέον η ετήσια συνδρομή εκ Δέκα (10) Ευρώ, ως και κάθε ενδεχόμενη έκτακτη εισφορά μπορεί να κατατίθεται στον προαναφερόμενο λογαριασμό.

Τον ίδιο τραπεζικό λογαριασμό μπορούν να χρησιμοποιούν και οι φίλοι του Συλλόγου μας, οι οποίοι επιθυμούν να υποστηρίξουν το έργο μας, όχι μόνον ηθικά αλλά και οικονομικά.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΒΟΛΟ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Συνέντευξη με τον Έφορο Αρχαιοτήτων κ. Γ. ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης μας, σε συνεργασία με τη Γενική Διεύθυνση Αναστήλωσης Μουσείων και Τεχνικών Έργων και τη Διεύθυνση Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων του ΥΠ.Π.Ο., προέβη στην κατασκευή στεγάστρου στον υπαίθριο χώρο του ελληνιστικού θεάτρου. Επ' ευκαιρία αυτού του γεγονότος απευθυνθήκαμε στον προϊστάμενο της ΚΣΤ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και Α' αντιπρόεδρο του Συλλόγου μας κ. Γεώργιο Σταϊνχάουερ, προκειμένου να μας δώσει περαιτέρω πληροφορίες.

-Ποια ανάγκη ώθησε το Αρχαιολογικό Μουσείο του Πειραιά στην τοποθέτηση στεγάστρου σε σημείο του υπαίθριου χώρου του;

Γ.Σ. : Με την κατασκευή του νέου στεγάστρου κατά μήκος της νότιας πλευράς του αυλείου χώρου του Μουσείου, θελήσαμε αφενός να εξισορροπήσουμε και να πλαισιώσουμε αρχιτεκτονικά τον χώρο του ελληνιστικού θεάτρου, καλύπτοντας συγχρόνως την - απέναντι ακριβώς στους θεατές - άσχημη πίσω όψη των ομόρων οικοδομών και αφετέρου να δημιουργήσουμε ένα ευχάριστο ημιυπαίθριο χώρο για την έκθεση ενός αριθμού σημαντικών αρχαίων γλυπτών που φυλάσσονταν στις αποθήκες του Μουσείου και την αποκατάσταση μεγάλων ταφικών συνόλων από τις πρόσφατες ανασκαφές. Η επισκεψιμότητα εξασφαλίζεται με την κατασκευή ράμπας που θα συνδέει άμεσα το Μουσείο με τον νέο εκθεσιακό χώρο.

-Το γεγονός της τοποθέτησης του στεγάστρου είναι ίσως πρόδρομος περαιτέρω αξιοποίησης του χώρου του αρχαίου ελληνιστικού θεάτρου;

Γ.Σ. : Η κατασκευή του στεγάστρου αποτελεί πράγματι ένα βασικό μέρος της ανάπλασης του αδιαμόρφωτου αυλείου χώρου του Μουσείου σε ένα υπαίθριο μουσειακό χώρο και ένα χώρο πολιτιστικών εκδηλώσεων στον οποίο προβλέπεται να ενταχθεί και το παλαιό Μουσείο - και όπου κεντρική θέση και λειτουργία θα έχει το ελληνιστικό θέατρο της Ζέας, που ανέκαθεν υπήρξε στο επίκεντρο της πειραιϊκής ζωής. Τα υπόλοιπα σημεία του σχεδίου αφορούν στη διαμόρφωση του κήπου, την επισκευή του παλαιού Μουσείου που τον πλαισιώνει από βορρά, τέλος την αποκατάσταση και μερική αναστήλωση του αρχαίου θεάτρου. Η στερέωση και συμπλήρωση του θεάτρου της Ζέας παρουσιάζει προβλήματα αναστηλωτικής δεοντολογίας. Δεδομένου

Με την κατασκευή του νέου στεγάστρου δημιουργήθηκε ο κατάλληλος ημιυπαίθριος χώρος για την έκθεση ενός σημαντικού αριθμού αρχαίων γλυπτών που φυλάσσονταν στις αποθήκες του Μουσείου.

ότι τα εδώλια έχουν - άγνωστο πότε, πιθανότατα κατά τους βυζαντινούς χρόνους - συστηματικώς αφαιρεθεί, η αντικατάστασή τους θα εσήμαινε την εκ νέου κατασκευή του κοίλου. Η πρότασή μας περιορίζεται συνεπώς στην αποκατάσταση και στερέωση των σωζόμενων τμημάτων του θεάτρου, τη συμπλήρωση της προεδρίας και μιας ίσως ακόμη σειράς εδωλίων, έτσι ώστε να είναι δυνατή η πραγματοποίηση σ' αυτό εκδηλώσεων όπως διαλέξεων, επιστημονικών συμποσίων και φι-

Το παλαιό κτίριο του Μουσείου, στην οδό Φιλελλήνων

Από τα εκθέματα που παρουσιάζονται στο στέγαστρο

λογολογικών συναντήσεων ή ρεσιτάλ, που απευθύνονται ούτως ή άλλως σε σχετικά στενό ακροατήριο. Ωραίο προηγούμενο έχουν εν προκειμένω αποτελέσει οι μουσικές εκδηλώσεις με τον τίτλο «Έκφρασις», που πραγματοποιήθηκαν εκεί το 1980-81.

-Στον χώρο του Μουσείου εντάσσεται και το παλαιό κτίριο, όπου στεγαζόταν άλλοτε το Μουσείο, επί της οδού Φιλελλήνων. Υπάρχει κάποιο σχέδιο αξιοποίησής του;

Γ.Σ. : Με την απελευθέρωσή του από τη λειτουργία του ως αποθήκης, το ανεξάρτητο, με μνημειώδη μάλιστα είσοδο από την οδό Φιλελλήνων, κτίριο του παλαιού Μουσείου, θα είναι πλέον δυνατόν (μετά από τις αναγκαίες επισκευές και μετασκευές, στις οποίες περιλαμβάνεται και η κατεδάφιση παλαιάς προσθήκης) να αποτελέσει ένα χώρο πολιτιστικών εκδηλώσεων, εκθέσεων, διαλέξεων ακόμα και μικρών συναυλιών, που θα δώσουν, εφόσον το πολιτιστικό αυτό κέντρο λειτουργήσει συστηματικά και όχι ευκαιριακά, μια νέα διάσταση στις σχέσεις της πειραιϊκής κοινωνίας με το Μουσείο.

-Ορμώμενος και από την πρόσφατη αποκάλυψη νεωσοϊκών στο Πασαλιμάνι, θα ήθελα να τοποθετηθείτε γενικότερα στο κατά πόσο μια σύγχρονη πόλη, όπως ο Πειραιάς, μπορεί να συμπορευτεί με την αρχαία ταυτότητά της, η οποία συνε-

χώς αποκαλύπτεται πληρέστερη;

Γ.Σ. : Η σύγχρονη πόλη του Πειραιά πιστεύω ότι μπορεί όχι μόνο να συνυπάρξει αλλά και να αναβαθμιστεί σημαντικά, ανακαλύπτοντας και αξιοποιώντας την ταυτότητά της. Ο αρχαίος Πειραιάς υπήρξε, στην εποχή του, μια πόλη-πρότυπο, πολεοδομικό και αρχιτεκτονικό και συγχρόνως η βάση της πολεμικής, και εμπορικής ακμής των Αθηνών. Η ανάδειξη των καταλοίπων του προσφέρει ως εκ τούτου ένα ωραίο, μοναδικό θα έλεγα, μάθημα ιστορίας και δημοκρατικής οργάνωσης του χώρου. Πέρα από αυτό, το γεγονός ότι τα άριστα σωζόμενα μνημεία του συμπίπτουν - καθόλου τυχαία - με καίρια για την κοινωνική ζωή και την αναψυχή των κατοίκων σημεία του σύγχρονου αστικού τοπίου - π.χ. οι αρχαίες πύλες με την είσοδο της νέας πόλης και το Κονώνειο τείχος με τη θαλάσσια όψη (και τον παραθαλάσσιο περίπατό του)- δεν αφήνει αμφιβολία για τη σημασία που έχει η σωστή ανάδειξή τους (παράδειγμα το προγραμματισμένο πάρκο των αρχαίων πυλών) για την υλική και ηθική αναγέννηση μιας πόλης που τόσο υποφέρει από την έλλειψη ελεύθερων και πράσινων χώρων αλλά και τόσο κινδυνεύει από την απώλεια της αξιοπρέπειας, που ταιριάζει στο παρελθόν της.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Δ. ΜΠΟΥΚΗΣ

Το ελληνιστικό θέατρο και δεξιά το στέγαστρο

Άποψη του στεγάστρου από την οδό Φιλελλήνων

Διαχρονική συμβολή του Πειραιά

ΣΤΗ σειρά των εκδόσεων του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιώς κυκλοφόρησε πρόσφατα, σ' ένα καλαίσθητο τομίδιο 80 σελίδων, το ενδιαφέρον μελέτημα του κ. **Μιχαήλ Γ. Βλάμου**, δικηγόρου Πειραιώς και μέλους του Συλλόγου μας, με τίτλο «*Διαχρονική συμβολή του Πειραιά στους Ολυμπιακούς Αγώνες*».

Πρόκειται για ένα κατατοπιστικό και πλήρως τεκμηριωμένο μελέτημα, που αναφέρεται στη σχέση του Πειραιά με τους Ολυμπιακούς Αγώνες διαχρονικά, από την αρχαιότητα - που η σχέση αυτή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «έμμεση» - μέχρι τους νεότερους χρόνους, με ιδιαίτερη έμφαση στην περίοδο της αναβίωσης των Αγώνων (1896). Στην περίοδο αυτή το μελέτημα αναφέρεται κυρίως στην πειραιϊκή συμμετοχή στις επιτροπές των αγώνων, τη συμβολή των πειραιϊκών αθλητικών σωματείων («*Ομίλου Ερετών*», «*Πειραιϊκού Συνδέσμου*») και τη διεξαγωγή όλων των ναυτικών αθλημάτων (κολύμβησης, κωπηλασίας, ιστιοδρομίας, υδατοσφαίρισης), καθώς και των ποδηλατοδρομιών στον πειραιϊκό χώρο (Λιμενίσκο Ζέας, Νέο Φάληρο).

• Από το μελέτημα του κ. Μ. Βλάμου αναδημοσιεύουμε το πρώτο κεφάλαιο, το σχετικό με τις «*αρχαίες κατάβολές*», που αμεσότερα μας ενδιαφέρει και στο οποίο καταχωρίζονται ιστορικά στοιχεία και πληροφορίες για αθλητές, που είχαν διακριθεί στους Ολυμπιακούς και τους άλλους αθλητικούς αγώνες της αρχαιότητας και για αγωνίσματα. Ως προς τα τελευταία, ιδιαίτερα για όσα διαξάγονταν στον αρχαίο Πειραιά, στα πλαίσια τοπικών εορταστικών εκδηλώσεων:

ΕΙΝΑΙ παράτολμο να συνδεθεί ο Πειραιάς με τους αρχαίους Ολυμπιακούς και τους άλλους πανελλήνιους αγώνες.

Τολμηρό είναι και να συνδεθούν αρχαίοι νικηταί με τον Πειραιά. Και

τούτο διότι όσους νικητάς γνωρίζω δεν προέρχονται από τον Πειραιά αλλά προέρχονται από την Αίγινα κυρίως της οποίας η θέση στην ιστορία και την τέχνη, μέχρι την προσάρτηση της στην Αθήνα είναι αυτοτελής και αυτόνομος και για την παρούσα εποχή μπορεί να δικαιολογηθεί από τη σημερινή διοικητική υπαγωγή της στην ευρύτερη περιφέρεια Πειραιώς (Νομός Πειραιώς).

Και μιλάω για νικητάς Αιγινήτες, ένα Σαλαμίνιο και έναν Ορχομένιο (πρόγονο των Μινυών).

Πράγματι μελετώντας τους «*Επινίκους*» του Πινδάρου συναντάμε υμνουμένους τους εξής, συνδεδεμένους με τον σημερινό ευρύτερο Πειραιά νικητάς:

- Ολυμπιονίκες: 8ον Ολυμπιονικών,

Από το ομόνυμο
βιβλίο του
ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΒΛΑΜΟΥ
Δικηγόρου Πειραιώς

Αλκιμέδοντα τον Αιγινήτη, νικητή στην πάλη παίδων.

Ασώπιχον Ορχομένιον, 14ο Ολυμπιονικών, νικητή στο Στάδιο παίδων. Εδώ το δόλμημά μου να συνδέσω τον Ορχομένιο Ασώπιχο με τον Πειραιά είναι ακόμη μεγαλύτερο, αφού ο μόνος λόγος είναι η θρυλουμένη εγκατάσταση Μινυών στη Μουνιχία.

- Στους Πυθιονίκες όγδοος (8ος) υμνείται ο Αιγινήτης Αριστομένης, νικητής πάλης.

- Νεμεονίκες έχομε περισσότερους. Στον δεύτερο (2ο) Νεμεόνικον έχομε τον Τιμόδημον Τιμονόου Αχαρνέα που όμως μεγάλωσε στη Σαλαμίνα, νικητή παγκρατίου.

Στον 3ο, Αριστοκλείδην Αιγινήτη, νικητή στο παγκράτιον.

Στον 4ο, Τιμάσαρχον Αιγινήτη, νικητή στην πάλη παίδων.

Στον 5ο, Πλυθέα Αιγινήτην, νικητή στο παγκράτιον αγενέων.

Στον 6ο, Αλκιμίδην Αιγινήτην, νικητήν πάλης παίδων.

Στον 7ο, Σωγένην Αιγινήτην, νικητήν στο πένταθλον παίδων.

Στον 8ο, Δείνιν Αιγινήτην, σταδιοδρόμον.

Τέλος στους Ισθμιονίκες: υμνείται 5ος Ισθμιονικών ο Φυλακίδας Αιγινήτης, νικητής

στο παγκράτιον και

8ος, ο Κλέανδρος Αιγινήτης, νικητής στο παγκράτιον παίδων.

Βεβαίως όλα τα ανωτέρω ονόματα - όπως προείπα - γράφονται με την επίγνωσιν ότι οι αναφερόμενοι Αιγινήτες, Σαλαμίνιοι, Ορχομένιοι είχαν σαφή διάκρισιν από τους αρχαίους Πειραιείς και με την δήλωσιν ότι η σύνδεσις των γίνεται λόγω της σημερινής διοικητικής διαιρέσεως, βάσει της οποίας Αίγινα, Σαλαμίς κλπ. υπάγονται διοικητικώς στον Νομό Πειραιώς και έτσι μας δίδεται η δυνατότης να τους υπαγάγομε στην περιφέρειά μας και να τους θεωρήσομε μέρος της δικής μας κληρονομιάς.

Αγωνίσματα

Αναμφισβήτητη όμως ήταν η σπουδαία σημασία του Πειραιώς ως τόπου τελέσεως αρχαίων αγωνισμάτων αλλά και μεγάλων αγώνων.

Μαρτυρημένα είναι τα Βενδίδεια με την περιγραφή των οποίων αρχίζει η «*Πολιτεία*» του Πλάτωνος. Ετελούντο προς τιμήν της Θρακικής θεάς Βενδίδος και περιελάμβαναν νυκτερινή σκυταλοδρομίαν εφίππων με πυρσούς που μετέδιδε ο ένας στον άλλο (αφιππολαμπάς) και έληγαν με παννυχίδα, δηλαδή ολονυκτία.

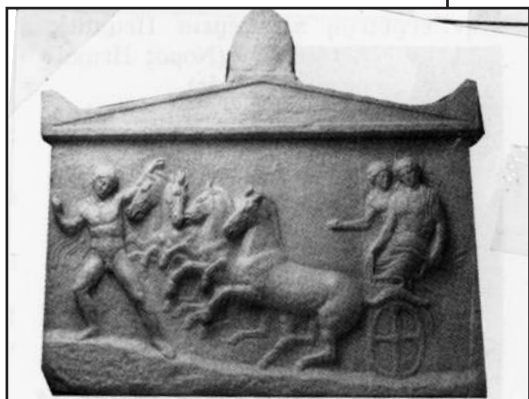
Ο **Πλούταρχος** στον *Βίον Θεμιστοκλέους* (32) παραθέτει επίγραμμα του κωμικού Πλάτωνος που έχει ως εξής:

"*Ο σος δε τύμβος εν καλώ κεχωσμένος, τοις εμπόροις πρόσρησις έσται πανταχού, τους τ' έκπλέοντας εισπλέοντας τ' όψεται, χωπόταν άμιλλα των νεών θεάσεται*". Δηλαδή:

«*Χτισμένο το μνημείο σου σε διαλεχτό έναν τόπο, ταξιδευτές από παντού θε να το χαιρετούν κι όσους μισεύουν θα θωρεί και κείνους που γυρνάνε κι όταν αγώνες γίνονται των καρabiών, θα βλέπει*»

Από το άνω επίγραμμα έχομε μαρτυρία τελέσεως ναυτικών αγώνων προ των λιμένων του Πειραιώς ή στον Φαληρικό Όρμο.

Αλλά όπως είπαμε παραπάνω έχομε και άλλες μαρτυρίες ότι οι γυμνικοί αγώνες των Παναθηναίων μέχρι τον 4ο π.Χ. αιώνα, όταν άρχισε επί Λυκούργου άρχοντας να διαμορφώνεται το Παναθηναϊκό Στάδιο, ετελούντο στο πειραιϊκόν Αλίπεδον, εκεί δε υπήρχε και ο ιππόδρομος, ο οποί-

Ανάγλυφο Εχέλου και Βασίλης

στους Ολυμπιακούς αγώνες

ος είχε μήκος οκτώ σταδίων, δηλαδή 1310 μέτρα.

Η θέση επεβεβαιώθηκε μετά την ανεύρεση υπό του **Ι.Χ. Δραγάτη** το 1893 του περιφήμου, θαυμάσιας τέχνης αναγλύφου, που παριστάνει στην πρόσοψη την υπό του ήρωος Εχέλου αρματηλάτου αρπαγή της νύμφης Βασίλης με νυμφαγωγό τον Ερμή, ενώ όπισθεν παριστάνονται ο Κηφισός, ο Εριχθόνιος και Νύμφες.

Ας έρθουμε όμως στις πηγές.

Δυο Σωκρατικοί διάλογοι που φέρονται να διεξήχθησαν στον Πειραιά, το "Συμπόσιον" του **Ξενοφώντος** και η ονομαστή "Πολιτεία" του **Πλάτωνος**, περιγράφονται ως επακολουθήματα θρησκευτικών τελετών και συναφών προς αυτές αθλητικών αγώνων.

Στην πλατωνική «Πολιτεία» ο λόγος της καθόδου του **Σωκράτη** στον Πειραιά είναι σαφέστατος και δικαιολογημένος. Ο διάλογος αρχίζει με τη φράση: "Κατέβην χθες εις Πειραιά... προσευξόμενός τε τη θεά και άμα την εορτήν βουλόμενος θεάσασθαι".

Αντιθέτως στο «Συμπόσιο» του **Ξενοφώντος** ο λόγος καθόδου ούτε σαφής εκ πρώτης όψεως είναι ούτε φαίνεται δικαιολογημένος.

Στο «Συμπόσιο» του **Ξενοφώντος** διαβάζουμε "Ην μεν γαρ Παναθηναίων των μεγάλων ιπποδρομία. Καλλίας δε ο Ιππονίκου ερών ετύγχανεν Αυτολύκου παιδός όντος και νενικηκότα αυτόν παγκράτιον ήκεν άγων επί την θεάν. Ως δε η ιπποδρομία έληξεν, έχων τον τε Αυτόλυκον και τον πατέρα αυτού απήει εις την εν Πειραιεί οικίαν".

Ο απληροφόρητος αναγνώστης μπορεί να αναρωτηθεί: Πώς θα συνδέσουμε την ιπποδρομία των μεγάλων Παναθηναίων με τον Πειραιά; Και είναι φυσικό ο Καλλίας μετά την ιπποδρομία να καλεί τον Σωκράτη στον Πειραιά;

Ας διαβάσουμε όμως κείμενο του **Ν.Ι. Πολίτη** στο βιβλίο «Ολυμπιακοί Αγώνες 1896» (εκδόσεις Μπεκ, Αθήναι 1896) για να καταλάβουμε τον Ξενοφώντα.

"Εικάζουν ότι προσφυέστατος προς ιπποδρομίας είναι ο παρά το Ν. Φάληρον σφηνοειδής επίπεδος χώρος, του οποίου αι τρεις πλευραί εκ κλιτύων των λόφων της Μουνιχίας σχηματίζονται είναι κατάλληλοι προς υποδοχήν μυριάδων θεατών. Και εις αυτόν τον χώρον που είναι διπλάσιος του Παναθηναϊκού σταδίου εις μήκος και πλάτος θέτουν τον ιππόδρομον".

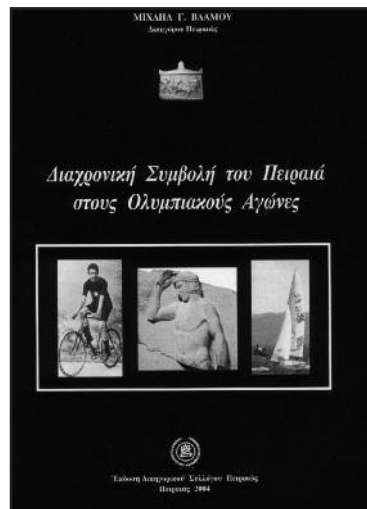
Παλαιοί γραμματικοί διευκρινίζουν

το θέμα:

- Ο **Στέφανος Βυζάντιος** μαρτυρεί ότι στον δήμο Εχελιδών της Αττικής, μεταξύ Πειραιώς και του τετρακώμου Ηρακλείου, έθεσαν τους γυμνικούς αγώνες των Παναθηναίων.

- "Το Μέγα Ετυμολογικόν" στον ίδιο τόπο θέτει τον ιππόδρομο τον οποίο περιγράφει ως έχοντα μήκος 8 σταδίων, δηλ. 1310 μέτρων.

Στο ίδιο το "Ετυμολογικόν" διαβάζουμε: "Ενεχελιδώ: Τόπος Αθήνησι σταδίων οκτώ, εν ω αι ιπποδρομαίαι από τινος Εχέλου" (σελ. 340) και περαιτέρω:

"Έχελος, Έρωσ παρά Αθηναίοις τιμώμενος και δήμος της Αττικής Εχελίδα, από του παρακειμένου έλους τω τόπω, εν ω ίδρυται το του Εχέλου άγαλμα. Παρά το έλος έχειν, Έχελος. Και Εχελιδών δήμος από του Εχέλου" (σελ. 404).

Pollux onomasticon: "Ο δε τετράκωμος, το της ορχήσεως είδος, ουκ οίδα ει τι προσήκον ην τοις Αθήνησι τετρακώμοις, οι ήσαν Πειραιείς, Φαληρείς, Ξυπεταιόνες, Θυμαϊτάδαι".

- Ο **Ιάκωβος Χ. Δραγάτης** στην Εγκυκλοπαίδεια "Ελευθερουδάκη", στο λήμμα Εχελίδα, αναφέρει: "Εχελίδα. Τοποθεσία ή κατ' άλλους δήμος της Αρχαίας Αττικής από Εχέλου ήρωος. Εκείτο κατά το Αλίπεδον του Πειραιώς, μεταξύ της πόλεως ταύτης και των Αθηνών, ως βεβαιούται εκ του ανευρεθέντος επί τόπου αναγλύφου και των παραδιδομένων ότι κείται το Έλος κατά το τετράκωμον Ηράκλειον, παρά το οποίον ετελούντο οι γυμνικοί αγώνες και αι "ιπποδρομαίαι".

Και στο λήμμα: «Έχελος»: «Έρωσ παρ' Αθηναίοις τιμώμενος εξ ου και το όνομα Εχελίδα, κληθείς ούτω από του Έλους, τόπου του Πειραιώς».

Του αυτού στην Εγκυκλοπαίδεια «Πυρσού» έχομε: «Εχελίδα: Θέσις και δήμος κατά το Φαληρικόν Αλίπεδον, άλλοτε αλλού τιθέμενος. Καθωρίσθη ακριβέστερον από της ανευρέσεως υπό Ι.Χ. Δραγάτη του περιφήμου αναγλύφου του Εχέλου και εδείχθη ότι εκείτο προ του Πειραιϊκού Ιπποδρόμου μεταξύ Πειραιώς και του τετρακώμου του Ηρακλείου, ωνομάσθη δε από του Εχέλου ήρωος και απετέλει μέρος του τετρακώμου τούτου μετά των Θυμαϊταδών, Πειραιώς, Ξυπέτης και Φαληρου».

Και αλλού: «ανάγλυφον Εχέλου, Έχελος Βασίλη, τέθριππον Ερμής. Ευρέθη κατά το Αλίπεδον εις μικράν απόστασιν από θαλάσσης εις την κατεύθυνσιν της παλαιάς γραμμής του σιδηροδρόμου. Πίσω Κηφισός, Νύμφαι προς αυτόν, Εριχθόνιος, Ερμής Νύμφαι».

- **Ησύχιος:**

«τετράκωμος· μέλος τι συν ορχήσει πεποιημένον εν Ηρακλεία επινίκειον, εκκαλείτο δε τέσσαρες κώμοι» (σελ. 626).

Ησύχιος Λεξικόν:

«εν Εχελιδών. Έχελος ήρωος, ως δε ένιοι επίθετον ήρωος, από το έλος, παρακείσθαι τω ηρώ, έστι δε ο Αθηναίων ιππόδρομος εν Εχελιδών εν ω ιππικοί ήγοντο αγώνες και ναός Εχέλου» (σελ. 2981).

- Εκ των «Εθνικών» **Στεφάνου** κατ' επιτομήν:

«Εχελίδα, δήμος της Αττικής, από Εχέλου ήρωος, ούτως δ' από Έλους τόπου, μεταξύ όντος του Πειραιώς και του τετρακώμου Ηρακλείου, εν ω τους γυμνικούς αγώνας έτίθεσαν τοις παναθηναίοις, ο δημότης Εχελίδης, τα τοπικά εκ της γενικής των πληθυντικών» (σελ. 291).

Φώτιος: Λεξικόν:

«Εχελιδών· τόπος έχων ιππόδρομον από Εχέλου ονομασθείς» (σελ. 45), «αλίπεδα τα νεύοντα προς θάλασσαν πεδία».

«Αλίπεδόν τινες τον Πειραιά φασίν, εστί δε και κοινώς τόπος ων πάλης με την θάλασσαν, αύθις δε πεδίων εγένετο, διό και δασύνεται η πρώτη, έστι γαρ οίον αλός πεδίων».

«Αλίπεδον το παραθαλάσσιον πεδίων».

«Αλίπεδον ομαλόν έδαφος παρά τη θαλάσση».

Συνδέοντας λοιπόν τα κείμενα των δυο κλασικών Πλάτωνος και Ξενοφώντος με κείμενα μεταγενεστέρων γραμματικών, όπως ο Στέφανος Βυζάντιος και έργα όπως Μέγα Ετυμο-

(Συνέχεια στη σελ. 10)

ΠΕΙΡΑΪΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ:

Ο Πειραιάς μας είναι μια πόλη η οποία συνέβαλε ουσιωδώς στην πορεία της αρχαίας και της σύγχρονης Ελλάδας. Είναι κατά γενική ομολογία αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής ιστορίας και δημιουργίας. Στην αρχαιότητα υπήρξε υπόδειγμα οργανωμένης πόλης ως προς τη ρυμοτομία της και παράλληλα ως προς τις λειτουργίες της, προσφέροντας έτσι σπουδαίες, εμπορικές κυρίως, υπηρεσίες στις πόλεις με τις οποίες συναλλασσόταν σε Ανατολή και Δύση. Παράλληλα, στα νεότερα χρόνια ικανοποιεί τις ίδιες ανάγκες, έχοντας βέβαια αποκτήσει τα χαρακτηριστικά σύγχρονης μεγαλούπολης, παραμένοντας δε σε συνεχή "διάλογο" με το ένδοξο παρελθόν.

Σημαντικό μέρος του "διαλόγου" αυτού αποτελεί και η συνύπαρξη των αρχαίων ερειπίων με τα σύγχρονα οικοδομήματα. Ένας περίπατος στην πόλη επιβεβαιώνει το γεγονός, ενώ παράλληλα προσφέρει στους Πειραιώτες την αίσθηση της διαχρονικότητας που χαρακτηρίζει την πόλη.

Ένα από τα σπουδαιότερα κτίρια

της αρχαίας πόλης και συνάμα συνδετικός κρίκος με τη σύγχρονη πόλη, ως βοηθητικό κτίριο του αρχαίου ναυστάθμου, είναι η περίφημη **Σκευοθήκη του Φίλωνος**, έργο του διάσημου Αθηναίου αρχιτέκτονα Φίλωνος, υιού του Εξηκεστίδου, ο οποίος άκμασε στα τέλη του 4ου π.Χ. αιώνα. Το εντυπωσιακό αυτό οικοδόμημα, θεμελιωμένο στη βορειοδυτική πλευρά του μυχού της Ζέας και με κατεύθυνση από νοτιοδυτικά προς βορειοανατολικά, παράλληλα με τις οδούς Κουντουριώτου και Υψηλάντου, χρησιμοποιείτο ως χώ-

κού των Αθηνών. Γνωρίζουμε επίσης, ότι περιείχε πολεμικό υλικό για τον πλήρη εξοπλισμό 150 πολεμικών πλοίων και ότι από το υλικό της Σκευοθήκης εξυπηρετούντο περίπου 400 πλοία. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι ο προσανατολισμός του κτιρίου διευκόλυνε τον αερισμό του, τον οποίο επεδίωξε ο αρχιτέκτονας Φίλων. Η ολοσχερής καταστροφή της το 86 π.Χ. από τον Ρωμαίο στρατηγό **Σύλλα**, όπως ολόκληρου σχεδόν του Πειραιά, σήμανε το τέλος της λειτουργίας της. Η φήμη της οφείλεται λοιπόν αφενός μεν στο θαυμασμό των αρχαίων για τη λαμπρότητα του κτιρίου αλλά και στην αποδοτικότητα λειτουργία της κατά την αρχαιότητα, αφετέρου δε στην ανεύρεση, στα τέλη του 19ου αιώνα, επιγραφής (συγγραφής) με τους όρους κατασκευής της Σκευοθήκης. Η ανεύρεση και ανασκαφή, σε περιορισμένη όμως κλίμακα, των ερειπίων της έλαβε χώρα το 1988-1989, τυχαία, κατά τη διάρκεια εκσκαφών του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., στο τέρμα της οδού 2ας Μεραρχίας, προς τη Ζέα. Αυτή τη στιγμή, ελάχιστα μόνο υπολείμμάτα της διασώζονται σε υπόγειο οικοδομής στην οδό Υψηλάντου (Εικ.1,2).

Είναι σκόπιμο να εστιάσουμε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον μας σε ένα σημαντικότερο σταθμό στην πορεία προς την ανακάλυψη των ερειπίων της, δηλαδή στην ανεύρεση της προαναφερθείσας συγγραφής. Χάρη στη διάσωσή της έγινε δυνατή η ακριβής αναπαράσταση της Σκευοθήκης επί χάρτου και η ταυτοποίηση των ερειπίων της. Ο άνθρωπος που την ανακάλυψε και την δημοσίευσε είναι ο ερευνητής **Αλέξανδρος Νικολάου Μελετόπουλος** (1855-1927) γόνος της γνωστής πειραιϊκής οικογένειας. Ο ίδιος, στη δημοσίευση αυτή περί της επιγραφής, η οποία τιτλοφορείται "*Πειραιϊκά Αρχαιότητες, Ανέκδοτος επιγραφή, Η Σκευοθήκη του Φίλωνος*", εκδο-

Γράφει
ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ Δ. ΜΠΟΥΚΗΣ
Φοιτητής Ιστορικού και
Αρχαιολογικού
Τμήματος Πανεπιστημίου Αθηνών
(μέλος του Συλλόγου μας)

ρος αποθήκευσης εξαρτημάτων αθηναϊκών πολεμικών πλοίων.

Η Σκευοθήκη έτυχε αναφοράς στο έργο ιστορικών της αρχαιότητας (Στράβων, Πλίνιος, Πλούταρχος), δίχως όμως εκτενή σχόλια. Βάσει των πληροφοριών που διαθέτουμε, χτίστηκε την περίοδο 346-328 π.Χ. και οι διαστάσεις της υπολογίζονται σε 130 μέτρα μήκος, 18 μέτρα πλάτος και 30 μέτρα ύψος. Το εσωτερικό της χωριζόταν κατά μήκος σε τρία διαμερίσματα από δύο σειρές κιόνων. Το μεσαίο διαμέρισμα ήταν η δίοδος, ενώ τα δύο αλλά αριστερά και δεξιά αποτελούσαν τον χώρο φύλαξης εξαρτημάτων, όπως κουπιά, ιστία, σχοινιά. Είχε 36 παράθυρα σε κάθε πλευρά και η είσοδος έκλεινε με μεγάλες χάλκινες πόρτες. Η αξία της δε ως χρηστικού χώρου κατέστη σημαντικότερη, καθώς συνέβαλε στην αριότερη οργάνωση και, κατ' επέκταση, λειτουργία του πολεμικού ναυτι-

Άποψη των ερειπίων της Σκευοθήκης από την οδό Υψηλάντου

Η ΣΚΕΥΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΦΙΛΩΝΟΣ

θείσα το 1882, αναφέρει μεταξύ άλλων:

"Αγαθή τύχη. Εν τω μυχώ του λιμένος Ζέας, παρά την διασταύρωσιν των οδών Σωτείρας και ανωνύμου (σ.σ.: σημερινές Σωτήρος Διός και Βούλγαρη αντίστοιχα), (...) κάτωθεν του εν Μουνιχία θεάτρου και πλησίον της Ιπποδαμείας αγοράς εύρομεν τους θεμελίους λίθους της Σκευοθήκης του Φίλωνος και παρ' αυτοίς τη 10 απιόντος μηνός Απριλίου πλάκαν Υμηττεύου μαρμάρου καλώς ειργασμένου πανταχόθεν, (...), φέρουσιν σπουδαιοτάτην όντως επιγραφήν δια την τοπογραφίαν της ημετέρας πόλεως (...). Γέγραπται δε η επιγραφή επί Ευδόμου Δημητρίου Μελιτέως, επιμελητού ίσως, περί τα μέσα της 4ης εκατονταετηρίδος, και περιλαμβάνει (...) το συμβόλαιον της κατασκευής εν Ζεία σκευοθήκης του Αττικού ναυστάθμου. Λίαν δε συγκεκριμένοι αναγγέλλομεν τω επιστημονικώ κόσμω, ότι εν τη επιγραφή ως αρχιτέκτων του οικοδομήματος αναγράφεται ο Ελευσίnius Φίλων υιός του Εξηκεστίδου." (διατηρούμε την ορθογραφία αλλά όχι και τον πολυτονικό τονισμό του πρωτότυπου.)

Σκόπιμο είναι να παραθέσουμε και την περιγραφή του εσωτερικού της Σκευοθήκης, όπως αυτή έγινε από τον διακεκριμένο ανθρωπολόγο και εμβριθή μελετητή **Sir James George Frazer** (Γλασκόβη 1854-Κέιμπριτζ 1941):

"Ήταν οικοδομημένη από ασβεστόλιθο του Πειραιά, ερυθρότεφρο. Ο εξαιρετικός αυτός λίθος, του οποίου συχνά γίνεται αναφορά στις επιγραφές, χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα (σ.σ.: εννοεί περί το 1923, έτος συγγραφής του κειμένου). Η Σκευοθήκη (...) είχε το σχήμα θόλου, διαιρεμένου καθ' όλο το μήκος σε τρία τμήματα από δύο σειρές κιόνων. Το κεντρικό τμήμα, στο οποίο οδηγούσαν δύο χάλκινες πόρτες, ήταν πλακοστρωμένο, ελεύθερο για το κοινό, ενώ οι δύο ακριανές

πτέρυγες χρησιμοποιούνταν ως αποθήκες των εξαρτημάτων. (...) ένα σανίδωμα χώριζε κάθε πτέρυγα σε δύο ορόφους. Στο ισόγειο ήταν τακτοποιημένα μέσα σε ερμάρια τα ιστία και άλλα εξαρτήματα. Στις πάνω στοές ήταν τα σχοινιά τυλιγμένα σε σανίδες. Οι κίονες που προσδιόριζαν το κεντρικό τμήμα ήταν ενωμένοι μεταξύ τους με λίθινο κιγκλίδωμα γεμάτο κιγκλιδωτές πόρτες, οι οποίες οδηγούσαν στις πλαϊνές πτέρυγες από κάθε διαστήλιο. Η σκεπή αποτελείτο από χοντρές ξύλινες δοκούς, τις οποίες στήριζαν σανίδες ενωμένες με ξύλινα καρφιά. Ολόκληρο το κτίριο ήταν σκεπασμένο με κεραμίδια της Κορίνθου τοποθετημένα παράλληλα. Για τον εξαερισμό, (...) υπήρχαν στον τοίχο ανοίγματα μεταξύ των λίθων, σαν σχισμές."

Αναλογιζόμενοι τις παραπάνω πληροφορίες και έχοντας συνηθισμένη την παλαιού μεγαλείου, ίσως θα έπρεπε να επιδιώξουμε την περαιτέρω ανάδειξη της ιστορίας και των μνημείων του Πειραιά. Όχι μόνο λόγω έλξης τουριστών, αλλά και για την παιδεία των πειραιωτών, η ουσιαστική επαφή των οποίων με το παρελθόν τους θα μπορούσε να γονιμοποιήσει και να ομορφύνει παρόν και μέλλον.

Αναπαράσταση της «Σκευοθήκης» της εισόδου (άνω) και τομής του εσωτερικού της (κάτω)

Βιβλιογραφία

1. Χρήστου Θ. Πανάγου, "Ο Πειραιεύς", Έκδοση Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Πειραιώς (Β' έκδοση).
2. "Ανέκδοτος επιγραφή, Η Σκευοθήκη του Φίλωνος, υπό Αλεξάνδρου Ν. Μελετοπούλου" (αρχαιοθετημένο στο Ιστορικό Αρχείο Δήμου Πειραιά).
3. "Συλλογή Ιωάννου Αλέξ. Μελετοπούλου", επιμέλεια: Ελένη Αναγνωστοπούλου, Λίτσα Μπαφούνη. Ιστορικό Αρχείο Δήμου Πειραιά.
4. Πληροφορίες από το Διαδίκτυο: www.pireasnet.gr/main_politismos_archaiologikoi.htm

Άποψη των ερειπίων της Σκευοθήκης από την οδό Κουντουριώτου

(Από το βιβλίο

(Συνέχεια από τη σελ. 7)

Άλλες τοπικές εορτές της περιοχής Πειραιώς

Τα Αιάκεια λέγεται ότι ίδρυσεν ο Αιακός προς τιμήν του Πανελληνίου Διός και διεξήγοντο στο όρος Πανελλήνιον.

γ) Στον Πειραιά σαν παράκτια πόλη είχαμε τα *Εκβατήρια* προς τιμήν του Ποσειδώνος και των "*εκβασίων θεών*" Αθηνάς, Απόλλωνος και Αρτέμιδος, ευχαριστήρια για την "*έκβασιν*", ήτοι αισίαν αποβίβασιν - επάνοδο των ναυτικών με μουσικούς, χορευτικούς και ναυταθλητικούς αγώνες.

δ) Τα "πλοιάφesia" ήταν εορτή προς τιμήν του "Διός Ουρίου", τελουμένη στα μέσα Μαρτίου για την έναρξη της ναυσιπλοΐας.

ε) Τα "Διῶσπῆρια", τελούμενα στον Πειραιά την τελευταία ημέρα του μηνός Σκироφοριώνος (15/6 - 15/7), τελευταία ημέρα και του αττικού έτους, προς τιμήν του Διός Σωτήρος και της Αθηνάς Σωτείρας με διεξαγωγή αθλητικών αγώνων παιδων και εφηβων.

στ) Στον Πειραιά μαρτυρούνται και τα "Περαία" με άμιλλα νηών και λέμβων.

Μεταγραφή της
επιγραφής
(συγγραφής
υποχρεώσεων)
της
Σκευοθήκης,
σύμφωνα προς
την πρώτη
δημοσίευση
αυτής από τον
Αλέξανδρο Ν.
Μελετόπουλο

[illegible]

ΕΝΑ ΧΡΕΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΕΙΡΑΙΩΤΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΥΣ

ΤΟΝ τελευταίο χρόνο στον Πειραιά, η Αρχαιολογική Υπηρεσία επιταχύνοντας έργα προγραμματισμένα από χρόνια, όπως το πάρκο των Αστικών Πυλών και η ανάδειξη του Κονώνειου Τείχους, προχώρησε σε μέτρα για την απελευθέρωση των αρχαιολογικών ζωνών και την εξυγίανση των γύρω περιοχών. Το καλοκαίρι, με αφορμή τις σχετικές αποφάσεις για τις αυθαίρετες κατασκευές κέντρων αναψυχής στην Πειραική, εκδηλώθηκε μία πρωτοφανής δημόσια επίθεση κατά των αρχαιολόγων. Οργανώθηκε από ιδιοκτήτες κέντρων αναψυχής και δημοτικούς παράγοντες, με εκδηλώσεις, άρθρα στον τοπικό τύπο κ.α. Δυστυχώς, κανείς από τους φορείς της Πολιτείας δεν αντέδρασε για να προστατέψει το έργο και την αξιοπρέπεια των αρχαιολόγων από τις ύβρεις και τις απειλές.

Εξήντα οκτώ επώνυμοι εκπρόσωποι της επιστήμης, του πολιτισμού, των επαγγελματικών συλλόγων, της τοπικής αυτοδιοίκησης οι οποίοι κατοικούν και εργάζονται στον Πειραιά, πήραν την πρωτοβουλία και υπογράφουν το κείμενο **"Ένα χρέος προς τους Πειραιώτες αρχαιολόγους"**. Με την παρέμβαση τους αυτή, επιθυμούν να συμβάλουν σε ένα νηφάλιο δημόσιο διάλογο, επικεντρωμένο στην ανάγκη προστασίας και ανάδειξης του πολιτισμού και του ιστορικού περιβάλλοντος του Πειραιά:

"ΤΟΥΣ τελευταίους μήνες ο Πειραιάς είχε τη θλιβερή μοναδικότητα της διοργάνωσης μιας δημόσιας εκδήλωσης εναντίον της αρχαιολογικής υπηρεσίας. Τοπικοί επιχειρηματίες εστράφησαν κατά των αρχαιολόγων, και προσωπικά κατά του Εφόρου Αρχαιοτήτων **Γ. Σταϊνχάουερ**, επειδή τόλμησαν να εφαρμόσουν τον νόμο στην Πειραική, απομακρύνοντας τις αυθαίρετες κατασκευές από τον χώρο του Κονώνειου τείχους. Στην εκδήλωση εκείνη που οργανώθηκε στο ΕΒΕΠ, επώνυμοι ομιλητές είχαν την ατυχή έμπνευση να ρωτήσουν από το βήμα: **"Επιτέλους τι έχει προσφέρει στον Πειραιά η Αρχαιολογική Υπηρεσία..."** (!!!)

Ως Πειραιώτισσες και Πειραιώτες αποφασίσαμε να απαντήσουμε εμείς για λογαριασμό τους, θεωρώντας ότι έχουμε το δικαίωμα να το κάνουμε, δεδομένου ότι τόσα χρόνια παρακολουθούμε το έργο τους και από την πλευρά μας με τον έναν ή τον άλλον

τρόπο προσπαθήσαμε και προσπαθούμε να διασώσουμε την πολιτιστική κληρονομιά της ταλαιπωρημένης πόλης μας.

Θυμόμαστε, όταν μαζί με τη Μελίνα Μερκούρη, απομάκρυναν τα κέντρα διασκέδασης και τα τσιμεντένια δάπεδα από τα βράχια της Πειραικής, απελευθερώνοντας το Κονώνειο τείχος. Συνέχισαν με τη σκαπάνη τους, φέρνοντας στο φως τους αρχαιολογικούς θησαυρούς της Σκευοθήκης του Φίλωνος στην οδό Κουντουριώτου, των νεωσοίκων στην ακτή του Πασαλιμανιού, των αρχαίων οικιών στην πλατεία Ροντήρη, στου Βρυώνη.

Έσωσαν από την καταστροφή το κλασικό και ρωμαϊκό ιπποδάμειο οικο-

68 εκπρόσωποι της τοπικής δημόσιας ζωής και του πνευματικού κόσμου εκφράζουν τη συμπάραστασή τους προς τους Πειραιώτες Αρχαιολόγους για τη συμβολή τους στην προστασία και την ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

δομικό τετράγωνο με τις υπόγειες δεξαμενές στην Τερψιθέα.

Ανακαίνισαν το Αρχαιολογικό Μουσείο και αναμόρφωσαν τις εκθέσεις του. Έκαναν ξανά προσπάθια στο κοινό τα χάλκινα αγάλματα και το ταφικό μνημείο της Καλλιθέας. Πρόσφατα ολοκλήρωσαν τη νέα υπαίθρια έκθεση των αρχαίων γλυπτών που βρίσκονταν στις μουσειακές αποθήκες.

Έβγαλαν από την αφάνεια την Ηετιώνεια Πύλη στο λιμάνι. Προχώρησαν στην αναστήλωση των ερειπίων του τείχους και των πύργων της, αποκάλυψαν την τάφρο και δημιούργησαν ένα μοναδικό αρχαιολογικό πάρκο, δίπλα στη θαλάσσια πύλη της πόλης.

Οραματίστηκαν, σχεδίασαν και σήμερα υλοποιούν το δεύτερο αρχαιολογικό πάρκο του βόρειου τείχους και των Αστικών Πυλών στην οδό 34ου Συντάγματος. Πρόσφατα, ευαισθητοποιήσαν την κοινή γνώμη, δημοσιοποιώντας τα νέα ευρήματα για τον ναύσταθμο της Ζέας.

Το συγγραφικό τους έργο περιλαμ-

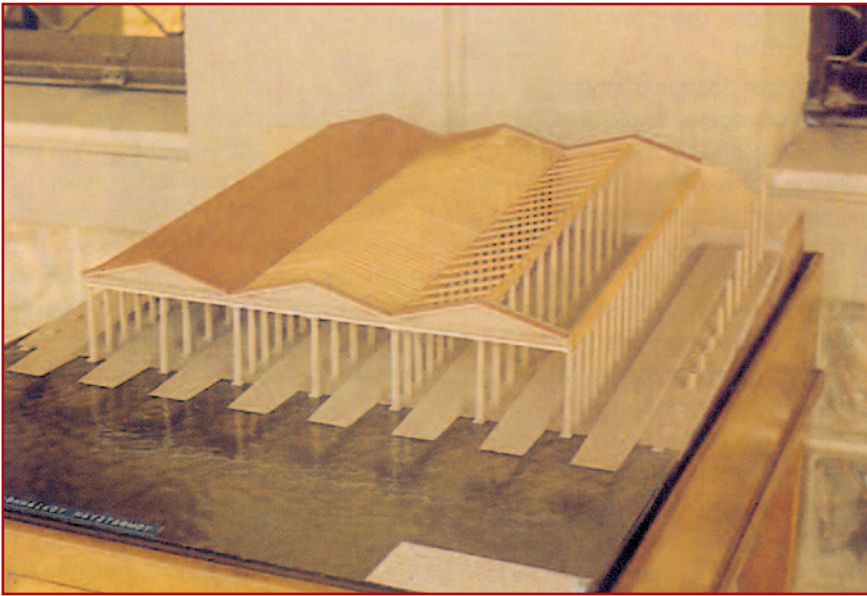
βάνει βιβλία και άρθρα που προβάλλουν στο παρόν και στο μέλλον την αρχαία ιστορία του Πειραιά. Πρόκειται για εργασίες που απέχουν πολύ, ως προς την ποιότητα και την αριτιότητά τους από ό,τι συνήθως δημοσιεύεται στην πόλη μας.

Αυτό είναι το γνωστό έργο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας. Το άγνωστο έργο της είναι οι χιλιάδες ώρες σωστικών ανασκαφών στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά, η καταγραφή και η φύλαξη των ευρημάτων.

Όσες και όσοι υπογράφουμε αυτό το κείμενο, θέλουμε να δηλώσουμε ότι η διάσωση των μνημείων της πόλης είναι αναγκαία και αδιαπραγμάτευτη. Για τη μνήμη, για τον ίδιο τον πολιτισμό μας αλλά και για τη δυνατότητα που δίνεται να κερδίσουμε υπαίθριους υψηλής ποιότητας χώρους, ακόμη κι αν χρειάζονται χρόνια για να συμβεί αυτό. Με τις πρόσφατες αναπλάσεις των αντίστοιχων χώρων της Αθήνας συνειδητοποιήσαμε πόσο σημαντικό κεφάλαιο αποτελούν τα μνημεία για μία πόλη. Πόσο πολύτιμοι ήταν οι χώροι αυτοί, για την ανασύστασή ενός ιστορικού κέντρου. Προϋπόθεση για να μη χαθεί αυτό το κεφάλαιο είναι η διάσωση των αρχαίων καταλοίπων. Στον Πειραιά, μας έχουν μείνει τόσα λίγα που δεν έχουμε την πολυτέλεια να κάνουμε εκπτώσεις.

Σε αυτόν τον τομέα οι Πειραιώτες αρχαιολόγοι κάνουν πολύ καλά τη δουλειά τους και τους **ευχαριστούμε γι' αυτό**.

Αδαμόπουλος Χρίστος λογοτέχνης, Αλεβιζόπουλος Γιώργος νομαρχιακός σύμβουλος Πειραιά, Αλφιέρη Στέλλα τέως βουλευτής, Αξαρήλης Νίκος ερευνητής, Αρτεμάκης Νίκος υποναύαρχος Π.Ν. ε.α. αντιπρόεδρος «Πειραικού Συνδέσμου, αντιπρόεδρος Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος»*, Ασκούλακη Ευαγγελία υπάλληλος ΟΛΠ, Βλάχος Γιώργος γεωπόνος, ερευνητής Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Γαβρίλης Γιώργος, οργ. γραμματέας Εργατικού Κέντρου Πειραιά, Γκιών Μιχάλης πρόεδρος Μορφωτικού Εκπολιτιστικού Συλλόγου Νέου Φαλήρου, Γρηγοράτος Διονύσης σκηνοθέτης, Διακουμάκος Περικλής μέλος Δ.Σ. Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Πειραιά, Δρανδάκη Ειρήνη γεωλόγος, Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών, Δρίτσας Θεόδωρος δημοτικός σύμβουλος Πειραιά, Κακουλίδης Γιάννης συγγραφέ-

Ομοίωμα των ομοτεγών Νεωσοίκων της Ζέας (Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος)

ας, Καμπουράκης Γιώργος ηλεκτρολόγος - μηχανολόγος ΕΜΠ, Κανελλόπουλος Γιάννης υπάλληλος ΟΛΠ, Καρακώστα Εύη νομαρχιακή σύμβουλος Πειραιά, Καρδαράς Γιάννης δημοτικός σύμβουλος Πειραιά, Κασούρη-Νόττα Σοφία, αρχιτέκτων, Κάσσης Μιχάλης γλύπτης, Κούσιας Χρήστος φιλόλογος, Κρασονικολάκης Δημήτρης δημοσιογράφος, Κρέμος Παύλος αρχιτέκτων, Κυριαζάκου Μαρία πρόεδρος ΧΕΝ Πειραιά, Λαγκαδιανού Αργυρώ πρόεδρος Συνδέσμου Ν. Φαλήρου, Λεγάκης Νίκος χειρουργός, αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών. πρόεδρος Α.ΚΙ.Κ.ΑΠ., Λεφάκης Αχιλλέας υπάλληλος ΟΛΠ, Μαλικούτη Σταματίνα Δρ. αρχιτέκτων, επίκ. καθηγήτρια Πολιτικών Δομικών Έργων ΤΕΙ Πειραιά, Μανουσάκης Στέλιος μέλος Δ.Σ. Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιά, Μαρίνου Θεοφανή υπάλληλος ΟΛΠ, Μαρσείγ Μάκι δημοσιογράφος, Μαυροειδή Κατερίνα παρασκευάστρια Βιοχημικού, Μελά Βάνα δικηγόρος, Μπελαβίλας Νίκος λέκτορας, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχ. Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, Μπουλιέρη Αγγελική, πρόεδρος Φυσιολατρικού Συλλόγου Πειραιά «Ζήνων», Μπρεντάνου Αικατερίνη, φιλόλογος - θεατρολόγος, Νόττας Βασίλης αρχιτέκτων - κοινωνιολόγος, Παπαγεωργίου Παύλος προγραμματιστής, Παπαδοπούλου Νατάσα τραγουδίστρια, Παπαθεοδωρόπουλος Τάκης γεν. γραμματέας Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιά, Παπανδρέου Θεοδόσης δημοσιογράφος, Παπαστεφανάκη Λήδα, λέκτορας, Τμήμα Ιστορικό - Αρχαιολογικό, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Παργινός Αθανάσιος πολιτικός μηχανικός, Πε-

τάλας Κωνσταντίνος, πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιά, Ρεϊσόγλου Κατερίνα διαφημίστρια, Ρεπούση Μαρία επίκ. καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ρωμαίος Γιώργος αρχιτέκτων, Ρωμαίου - Ρούσσου Μαρτίνα κοινωνική λειτουργός, Σέρβου Φωτεινή αρχιτέκτων, Σπουρδαλάκης Μιχάλης αναπλ. καθηγητής τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης Πανεπιστημίου Αθηνών, Σταθάκη Μαρία δικηγόρος, Σταματάκη Ελένη δημοτική υπάλληλος, Σταύρου Κατερίνα φιλόλογος, Σταύρου Φανή ζωγράφος, Στεφανίδης Μάνος επιμελητής Εθνικής Πινακοθήκης, Τζαβέλας Πάνος καλλιτέχνης, Τζιζμετζόγλου Νίκος ζωγράφος, Τροβά Βάσω επίκ. καθηγήτρια Τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχ. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Τσιάλτα Σοφία φιλόλογος, τέως αντιδήμαρχος Πολιτισμού, Τύμπας Τέλης λέκτορας, Τμήμα ΜΙΘΕ Πανεπιστημίου Αθηνών, Φραντζεσκάκη Αναστασία υπάλληλος ΟΛΠ, Χαβεντιδής Παύλος τραπεζικός, (Σύλλογος Φίλων Κήπων Τερψιθέας), Χαλιορή Ιουλία επιμελήτρια Β' Αιματολογίας Τζανείου Νοσοκομείου, Χαρλαύτης Τάκης πρόεδρος Εταιρείας Γραμμάτων και Τεχνών Πειραιά, Χατζημανωλάκης Γιάννης πρόεδρος Φιλολογικής Στέγης Πειραιώς*, Χατζημιχαλάκης Γιώργος συνθέτης, Χλωμούδης Κώστας επίκ. καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς.

* Οι σημειούμενοι με αστερίσκο, εκτός των άλλων ιδιοτήτων τους, είναι και μέλη του Δ.Σ. του Συλλόγου μας.

ΠΕΙΡΑΪΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

«ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΣΤΕΓΗ»

(Περίοδος Β', τεύχος 1)

ΜΕ ιδιαίτερη ικανοποίηση έγινε δεκτή από την πειραϊκή κοινή γνώμη - και όχι μόνον - η επανέκδοση του περιοδικού «Φιλολογική Στέγη», οργάνου του ομώνυμου πειραϊκού σωματείου, που εισέρχεται αισίως στο 75ο έτος της συλλογικής του ζωής. Πρόκειται για ένα καλαίσθητο τεύχος, πλούσια εικονογραφημένο, με τετράχρωμο εξώφυλλο - στο οποίο προβάλλεται έντονα το καθολικό πειραϊκό αίτημα για την άμεση αποκατάσταση του εικονιζόμενου Δημοτικού Θεάτρου - και εκλεκτή ύλη. Στο τεύχος αυτό συνεργάζονται οι κ.κ. Μενέλαος Παλλάντιος (της Ακαδημίας Αθηνών), Χρ. Αδαμόπουλος, Ειρ. Αλιφέρη, Κ.

Θεοφάνους, Δ. Κουλεντιανός, Δημ. Κρασονικολάκης, Ειρ. Μαντά, Λευτ. Μαρματσούρης, Ευαγγ. Μπαφούνη, Τούλα Μπούτου, Γιάν. Οικονομίδης, Ποτ. Σταυριανάκου, Γιάν. Σωτηρίου, Παναγ. Τσουτάκος, Ελευθ. Χατζηδουλή, Ευάγ. Χατζημανωλάκη, Γιάν. Χατζημανωλάκης και Χάρης Χρόνης. Δημοσιεύονται επίσης κείμενα Τάσου Ζερβού, Κωστούλας Μητροπούλου και πίνακες - σχέδια Γιάννη Κεφαλληνού, Γιάννη Αδαμόπουλου, Χρήστου Βλοντάκη, Μανόλη Μαντά και Άννας Σκοπελίτου. Τέλος δημοσιεύονται σχόλια, σχετικά με την πειραϊκή επικαιρότητα, χρονικά της δραστηριότητας της «Φιλολογικής Στέγης» κατά την περίοδο 1993 - 2004, αναφορά στις πνευματικές απώλειες της ίδιας περιόδου και στα πειραϊκά βιβλία που κυκλοφόρησαν τα τελευταία χρόνια.

• Διευθυντής σύνταξης του περιοδικού, με το τεύχος αυτό του οποίου αρχίζει ο 8ος τόμος του, είναι ο πρόεδρος της «Φιλολογικής Στέγης» κ. Γιάννης Χατζημανωλάκης.

ΑΝΑΔΙΦΗΣΕΙΣ

ΔΥΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥΣ
ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ ΚΑΪΡΑΚ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Η παρουσία κάποιων μελών της οικογενείας **Cayrac** είναι βεβαιωμένη στην Αθήνα και στον πειραιϊκό παράλιο χώρο (echalle= σκάλα, αποβάθρα) για πάνω από πενήντα χρόνια.

Σ' αυτούς αναφέρονται συχνά πολλοί ξένοι περιηγητές, αλλά και αρκετά έγγραφα. Πρώτος ο **Joseph Cayrac** αγόρασε από τον **Pierre Aubert** (Μουσιού Ροπέρ) στη Μασσαλία, στις 10.1.1750 για 2700 λίβρες το κτήμα με το σπίτι, το κατάστημα, τους κήπους, τα υποστατικά στον Πειραιά (au Port Lion) που συνόρευε με τη μονή του Αγίου Σπυρίδωνα.

Ο **André Cayrac** αγόρασε επίσης στην Αθήνα, μέσω του κοινού αντιπροσώπου Joseph Francois Giraud, στις 1.5.1781 οικία στον Πειραιά από τους κληρονόμους του Pierre Delisles αντί 3.400 λιβρών.

Ο Cayrac νυμφεύθηκε τη Μαρία του Μαμουνά (ή Μαμωνά), εγγονή του Αθηναίου Ασπρακάρη. Ο Riedesel έγραψε ότι ο πλούσιος Γάλλος έμπορος (μετέφερε ως και μοραϊτικά σιτηρά στη Μασσαλία) στον γάμο του είχε υποχρεωθεί να χτίσει σπίτι κατά την ελληνική συνήθεια, περιφραγμένο, για να είναι εκεί η γυναίκα του ολότελα αθέατη από τα ξένα μάτια.

Ο Saverio Scrofanì αναφέρει ότι ύστερα από πολλές δυστυχίες (οικονομική καταστροφή, θάνατος της γυναίκας του) ο Καϊράκ μάζεψε τα υπολείμματα της περιουσίας του, εγκαταστάθηκε δίπλα στη θάλασσα και εκεί κατοικεί με τη συντροφιά της κόρης του και μιας φίλης (1795). Πέθανε γύρω στα 1798. Στις 21 Θερμιδώρ του 4ου

έτους της Γαλλικής Δημοκρατίας (Αύγουστος 1793) ο πολίτης André Cayrac πούλησε το σπίτι (la maison sur la Marine au Port) και ό,τι άλλο είχε στα Πατήσια στον **André Mertrud**. Στη συμφωνία υποχρεούτο να παραχωρήσει μερικά δικαιώματα (la jouissance) πάνω στο σπίτι και τους κήπους στον Πειραιά στον ίδιο τον πωλητή και στον Louis Cayrac για όσο καιρό ζούσαν. Ο A. Mertrud (Μουσάν-

Του

ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΡΑΣΟΝΙΚΟΛΑΚΗ

δρέας για τους Αθηναίους) είχε νυμφευτεί τη Μαργαρίτα, κόρη του Cayrac και απέκτησε τέσσερα παιδιά, τον Ιωσήφ (Γκιουζέπη), τον Βαρθολομαίο, τη Βιττόρια και την Αικατερίνα.

Πολύ αργότερα, ο Ιωσήφ, ο άνδρας της Αικατερίνας Καίσαρας Βιτάλης (Vitali) και ο πρόξενος που ενεργούσε ως επίτροπος του ανήλικου Βαρθολομαίου έθεσαν το σπίτι και το μαγαζί «εις τον γιαλό Πόρτο Πειραιά» σε δημόσιο πλειστηριασμό. Ο Σ. Μπενιζέλος αναφέρεται πωλητής «δια το μερτικό γυναικός του» και αμέσως «αγοραστής δια το μισό σπίτι».

Έτσι στις 4.11.1815 έδωσαν από κοινού 4051 τουρκικά πιάστρα και το αγόρασαν, το μισό ο Σπυρίδων Αλεξάνδρου Μπενιζέλος (γαμπρός του Μερτρούδ αφού είχε πάρει την κόρη του Βιττόρια), το δε άλλο μισό ο Παναγής Σκουζές και ο Χατζή Σπύρος Τζικιάτζης (Τζικιάκης, Γκικάκης) συνεταιρικά. Ύστερα όμως από απαίτησή της ένα τέταρτο μερίδιο (το μισό από

αυτό του συζύγου της), διεκδίκησε και κατοχύρωσε η Βιττόρια στην κόρη του παλιού ιδιοκτήτη.

Φτάνουμε λοιπόν στην παρουσία δύο συμβολαίων που αφορούν στην πώληση της παλιάς οικίας των Καϊράκ. Το πρωτότυπο κείμενο είναι γραμμένο στη γλώσσα της εποχής - έντονα στοιχεία καθαρεύουσας και νομικοί όροι που δυσκολεύουν - όποτε το μετατρέψαμε στην καθομιλουμένη.

Προέρχονται από τον Κώδικα του νοτάριου Αθηνών Παναγιώτη Πούλου (1822 - 1833) που εξέδωσε στα 1957 ο Γεώργιος Πετρόπουλος. (Γενικά Αρχεία του Κράτους, αρ. 1)

1. Διανομές κληρονομιών, αρ. 3 (695) 19 Δεκεμβρίου 1823.

«Στα 1821 πέθανε η Βιττόρια χωρίς να κάνει παιδιά. Ήταν γυναίκα του κυρίου Σπυρίδωνα Βενιζέλου και κόρη του μακαρίτη Ανδρέα Μερτρούδ. Τα αδέρφια και νόμιμοι κληρονόμοι της, δηλαδή η κυρία Αικατερίνα Βιτάλι, ο κύριος Γκιουζέπης και ο Βαρθολομαίος Μερτρούδ μαζί με τον προαναφερθέντα σύζυγό της αφού συγκεντρώθηκαν συμφώνησαν μεταξύ τους «οικειοθελώς και απαραβιάστως» για την τύχη των κινητών και ακινήτων της Βιττόρια που της είχαν δοθεί ως προίκα στον γάμο της.

Αφού παραδέχτηκαν σαν τέταρτη πλήρη μερίδα τον άνδρα της και μοιράστηκαν πρώτα ανάλογα «κατ' ευχαρίστησιν αμοιβαίαν» τα σωθέντα κινητά, δηλαδή «ρουχικά και τζεβαϊρικά» (ρουχισμό και κοσμήματα) κατέβαλαν στον σύζυγό της ανωτέρω το σε μετρητά μέρος της προίκας, 2000 γρόσια.

Ακόμα πήρε από την πώληση ενός μέρους του συνολικού περιβολίου στα Πατήσια που δόθηκε ως προίκα στην ανωτέρω, 800 γρόσια.

Ύστερα εκτίμησαν με τον ίδιο τρόπο τα κτήματα της προίκας της. Το υπόλοιπο περιβόλι στα Πατήσια 1200 γρόσια και το ένα τέταρτο «αγνώριστον» (εξ αδιαιρέτου) «του εις Πειραιά οσπητίου επί ονόματι του Μ (ουσιού) Καϊράκ» για 1012 γρόσια.

Μοιράζοντάς τα ανάλογα σε τέσσερις μερίδες, έχοντας το άθροισμα των 5012 γροσίων, τα μεν τρία αδέρφια της Βιττόρια είχαν να λάβουν συνολικά 3759 γρόσια. Ο σύζυγός της κύριος Σ. Βενιζέλος για την τέταρτη ίση μερίδα που του ανήκει και που ανέρχεται στα 1253 γρόσια έλαβε σε ακίνητη μεν περιουσία εκείνο το ένα τέταρτο του «εις Πειραιά οσπητίου» που είχε εκτιμηθεί για 1012 γρόσια, σε μετρητά δε για αποπληρωμή γρόσια 241, που όλα μαζί συνιστούν την τέταρτη ίση μερίδα των 1253 γροσίων.

Αφού συμφώνησαν έτσι «αυτοπροαιρέτως» για την κληρονομιά της σωζόμενης περιουσίας της μακαρίτισσας Βιττόριας, και τα αδέρφια και ο σύζυγός της μένουν για

πάντα «ευχαριστημένοι και εξισασμένοι (σ.σ. η λέξη όπως έχει στο πρωτότυπο· προφανώς υπονοεί την ικανοποίηση με τη διανομή της περιουσίας σε ίσα μερίδια) τελείως». Από δω και πέρα αναγνωρίζεται ο καθένας στο κτήμα που του κληρονομήθηκε «ίδιος και καθολικός κύριος» αφού είναι δοσμένο σαν ολοδική του και αναπόσπαστη ιδιοκτησία.

Επομένως έγινε «το παρόν επίσημον» με την παράσταση των ειρημένων κληρονόμων, και την παρουσία των μαρτύρων, του οποίου ακριβές αντίγραφο δίνεται και στα δύο μέρη.

Κατά το σωτήριο έτος 1823. Στις 19 Δεκεμβρίου. Εν Αθήναις οι μάρτυρες 2α Χ. (2η υπογραφή) Βιτάλης ο ίδιος επίτροπος του Guiseppe Mertrud, 3η Χ. Β. Μερτρούδ, 4η Χ. Σπυρίδων Βενιζέλος, 5η Χ. Χατζή Παναγής Ζαχαρίτζας, 6η Χ. Ιωάννης Φίλων, 1η Χ. Παναγής Πούλος ο Γενικός Νοτάριος».

Με άλλο συμβόλαιο (235) χωρισμένο στις εκποιήσεις, την ίδια ημερομηνία, ο Σ. Βενιζέλος πούλησε στα τρία αδέρφια το περιβόλι στα Πατήσια που είχε αγοράσει από τον Ιωσήφ Μερτρούδ «επί τιμή γροσίων 2500».

2. «Αντίγραφο πωλητηρίου, αρ. 41 (614) 14 Μαΐου 1832.

«Σήμερα στα 1832, 14 Μαΐου στην Αθήνα. Ο υποφαινόμενος Χατζή Σπύρος Γκιλάκης «ενώπιον του Δημοσίου Μνήμονος και των κάτωθεν Μαρτύρων ομολογώ επισήμως», ότι έχω το ένα τέταρτο εξ αδιαιρέτου από το μισό από το σπίτι «του ποτέ Καϊράη» (του μακαρίτη Καϋράκ) που βρίσκεται στον Πειραιά «αντικρύ του Μοναστηρίου Αγίου Σπυρίδωνος», αποτελούμενο από τα ερείπια της οικίας, αποθήκες, περιοχής μπροστά και πίσω. Το έχω αγοράσει εγώ και ο κύριος Παναγής Σκουζές εξ αδιαιρέτου πριν από χρόνια. Πουλώ αυτό το τέταρτο, το οποίο είναι στην κατοχή μου και που σήμερα βρίσκεται ερειπωμένο στον κύριο Κωνσταντίνο Βλαχούτση με συμφωνημένη τιμή 7000 γρόσια.

Το εν λόγω μερίδιο εξ αδιαιρέτου της αγοράς μου, είναι ελεύθερο κάθε υποχρέωσης και υποθήκης «εις την γην και την ύλην αναλόγως»· πούλησα σήμερα δημόσια, το παρέδωσα «εις εκποίησην τελείαν», ασφαλή και αναντίρρητον» στον παραπάνω κύριο Κ. Βλαχούτση, με την συμφωνημένη τιμή των 7000 γροσίων, τα οποία έλαβα αμέσως σε μετρητά, και αποπληρώθηκα, ευχαριστήθηκα και αποξενώθηκα από αυτό τελείως, το παρέδωσα δε στην κυριότητα του αγοραστού «εγγυώμενος σταθερώς εναντίον κάθε ενοχλήσεως». Το παρέλαβε δε ο κύριος Βλαχούτσης ο Αγοραστής, κύριος να το διαθέσει εις το εξής όπως θέλει και επιθυμεί. Έγινε στην Αθήνα στις 14.5.1832.

2η υπογραφή Χατζή Σπύρος Τζικάκης βεβαιώνω

3η Γεώργιος Στίνος μαρτυρώ

4η Χατζή Σπύρος Χαλκοκονδύλης μαρτυρώ

5η Χατζή Νικόλαος Σταματάκης μαρτυρώ

1η ο Δημόσιος Μνήμων Παναγής Πούλος».

Δημήτρης Κρασονικολάκης

Αγαπητά μέλη και φίλοι,

Το τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας έχει αποσταλεί, εκτός από τα μέλη του Συλλόγου μας, και σε αρκετούς σημαντικούς φίλους, χωρίς καμιά απολύτως υποχρέωσή τους. Εάν δεν είστε μέλος του Συλλόγου μας και θέλετε, με οποιονδήποτε τρόπο, να βοηθήσετε τους σκοπούς του, μπορείτε να επικοινωνήσετε με τον Γενικό Γραμματέα Δημοσθένη Μπούκη του Γιάννη (κινητό 6977 701 326) ή να στείλετε e-mail στις διευθύνσεις mouseio@ath.forthnet.gr ή dbookis@yahoo.com.

Στις διευθύνσεις αυτές μπορούν, μέλη και φίλοι, να στέλνουν τις απόψεις τους και άρθρα για δημοσίευση στο περιοδικό μας "ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ". Με την ευκαιρία αυτή σας γνωρίζουμε ότι η επίσημη ιστοσελίδα του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά είναι www.culture.gr/2/21/211/21102m/g211bm02.html. Σύντομα θα αποκτήσει ιστοσελίδα και ο Σύλλογός μας.

Εκθέσεις που Ενδιαφέρουν τα Μέλη του Συλλόγου Μας

Επιμέλεια: ΑΡΓΥΡΩ ΚΙΣΣΑΝΑΚΗ

ΜΕΓΑΡΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ "Ελαίος Εγκώμιον : Η μακρά διαδρομή του ιερού δέντρου της Αθήνας "

Τίποτα δεν έχει συνδεθεί τόσο στενά με την ελληνική ιστορία όσο η ελιά. Αρχαία σκεύη, αγγεία ή πιθάρια, ακόμα και όπλα που απεικονίζουν την ελιά έχουν βρεθεί σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια.

Η ελιά, ωστόσο, δεν ήταν απλώς ένα δέντρο που λατρεύταν από τους αρχαίους ως σύμβολο της θεάς Αθηνάς. Ήταν ένα σύμβολο ειρήνης και νίκης, ένα σύμβολο αθανασίας και ευφορίας. Ήταν το δώρο των αρχαίων Ολυμπιονικών για τη συμμετοχή τους στους Αγώνες.

Σε εποχές που η συμμετοχή και μόνο στους Ολυμπιακούς Αγώνες εθεωρείτο τιμή, σε εποχές που ο νικητής γινόταν πρώτος ήρωας ανάμεσα σε ήρωες, η ελιά ήταν το μόνο έπαθλο. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες εξάλλου ήταν στεφανίτες: το αντίστοιχο μετάλλιο των νικητών ήταν ένα στεφάνι από κλαδί αγριελιάς, ο λεγόμενος κότινος. Κι όμως αυτό το απλό αντικείμενο ήταν το μεγαλύτερο δώρο, η μεγαλύτερη αναγνώριση για τους αθλητές της αρχαίας Ολυμπίας.

Η Αθήνα όμως δεν είναι ο μόνος τόπος όπου λατρεύτηκε η ελιά -είτε λόγω της σύνδεσής της με τη θεά Αθηνά είτε λόγω της χρησιμότητάς της. Αντικείμενα που απεικονίζουν τη θέση της ελιάς στην ελληνική κοινωνία έχουν βρεθεί σχεδόν παντού: από τη (μινωική) Κρήτη μέχρι τη Θράκη, τη Μακεδονία ακόμα και την Κύπρο. Πέρα όμως από τη μυθική και συμβολική της διάσταση, η ελιά θεωρείται ένα από τα βασικά προϊόντα παραγωγής της Ελλάδας και το βασικότερο είδος της μεσογειακής διατροφής. Πολλές φορές, μάλιστα, χρησιμοποιήθηκε ως μέσο θεραπείας ή ακόμα και πρόληψης διαφόρων ασθενειών.

Η μορφή της ελιάς, όπως είναι φυσικό, επηρέασε σημαντικά και τη σύγχρονη τέχνη, κυρίως τη ζωγραφική. Το ίδιο το δέντρο της ελιάς ή οι διαδικασίες παραγωγής του λαδιού απεικονίζονται σε πίνακες διαφόρων καλλιτεχνών, όπως του Θεόφιλου και του Κωνσταντίνου Παρθένου. Ούτε όμως η λογοτεχνία έμεινε ανεπηρέαστη από τη σημασία της ελιάς για την ελληνική κοινωνία. Ο Επτανήσιος Διονύσιος Σολωμός, Ανδρέας Κάλβος και Λορέντζος Μαβίλης, ο Κωστής Παλαμάς, ο Γιάννης Ρίτσος και ο Οδυσσέας Ελύτης είναι μερικοί μόνο από τους Έλληνες λογοτέχνες και ποιητές που εμπνεύστηκαν από το ιερό δέντρο και που μετέφεραν τη μορφή του στους στίχους τους, άλλοτε απεικονικά και άλλοτε συμβολικά.

Η έκθεση διοργανώνεται από το Κέντρο Έρευνας της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, το Υπουργείο Πολιτισμού και τη Γενική Γραμματεία Ολυμπιακών Αγώνων.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ : έως 15/10/2004.

ΩΡΕΣ : 09:00 - 14:00 & 18:00 - 21:00.

ΤΗΛΕΦΩΝΟ : 210-3600207, 3318042

ΙΛΙΟΥ ΜΕΛΑΘΡΟΝ "Νίκη - Victoria : Φωτογραφική έκθεση νομισμάτων στον κήπο του Ιλίου Μελαθρόν".

Η έκθεση περιλαμβάνει νομίσματα που φέρουν τη μορφή της αρχαιοελληνικής θεότητας Νίκης, τα οποία ωστόσο παρουσιάζονται μέσω φωτογραφιών. Τα εκθέματα καλύπτουν όλη την πορεία της σχετικής με τη Νίκη νομισματοκοπίας στα εκάστοτε πολιτιστικά κέντρα, από τον 5ο π.Χ. αιώνα μέχρι και τις μέρες μας, με αντιπροσωπευτικότερα τα μετάλλια των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων.

Η μορφή της αποτυπώθηκε σε διάφορα αντικείμενα, όπως αγγεία, ειδώλια, ψηφιδωτά αλλά και νομίσματα. Η πρώτη εμφάνιση νομισμάτων με τη μορφή της Νίκης εντοπίζεται στις αρχές του 5ου π.Χ. αιώνα και συγκεκριμένα στην περιοχή της Ηλείας, στην πόλη Ηλίας, που χρησιμοποιήθηκε στη μορφή της στα αργυρά της νομίσματα και στα οποία εμφανιζόταν να κρατά στεφάνι, το τιμητικό έπαθλο του νικητή σε αθλητικούς αγώνες ή σε πόλεμο.

Στην εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, η μορφή της Νίκης στα νομίσματα (κυρίως χρυσά) έγινε περισσότερο επιβλητική και μεγαλοπρεπής. Την περίοδο της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας, η μορφή της Νίκης (που τότε αποκαλούνταν Victoria Romana) εμφανιζόταν σε αργυρά νομίσματα, που ονομάζονταν victoriati.

Μετά τον 6ο αιώνα, κατά τη βασιλεία του Ιουστινιανού Α', η Νίκη αντικαταστάθηκε στα χρυσά νομίσματα (σόλιδους) από τον Άγγελο, μορφή χριστιανική, που πολλές φορές έφερε τα χαρακτηριστικά του εκάστοτε αυτοκράτορα. Στις υποδιαίρεσεις του σόλιδου, ωστόσο, εξακολουθούσε να αποτυπώνεται η Νίκη.

Η Αναγέννηση επανέφερε την αποτύπωση της Νίκης, αυτή τη φορά όμως σε μετάλλια. Το 1896, τη χρονιά που γεννήθηκαν οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες, η μορφή της Νίκης χρησιμοποιήθηκε και πάλι στα μετάλλια των νικητών, πρακτική που ακολουθήθηκε σιωπηρά μέχρι και το 1928, όταν πλέον οι κανονισμοί επέβαλαν επισήμως την εμφάνιση της Νίκης -καθώς και ενός αρχαίου σταδίου- στα μετάλλια, ενώ από το 1932 η μορφή της αποτυπώνεται και στα διπλώματα που απονέμονται στους νικητές.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ : έως 30/09/2004.

ΩΡΕΣ : 08:30 - 20:30, Δευτέρα : κλειστά.

ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ "Αυτοκρατορικοί θησαυροί από την Κίνα"

Η έκθεση αυτή προσλαμβάνει ένα χαρακτηριστικό: αποτελεί φόρο τιμής του κινεζικού λαού, κληρονόμου μιας καλλιτεχνικής παράδοσης χιλιετιών, προς τον ελληνικό λαό που φέρει την ευθύνη μιας εξίσου βαριάς και βαθιάς κληρονομιάς.

Πολλά από τα έργα τέχνης που εκτίθενται και προέρχονται από τρία μεγάλα μουσεία του Πεκίνου (Μουσείο της Πόλης, Μουσείο Τέχνης και Μουσείο Τάφω των Δυναστειών των Μινγκ) και τις συλλογές του Μουσείου Μπενάκη, του Μουσείου Ασιατικής Τέχνης της Κέρκυρας και του

Νομισματικού Μουσείου Αθηνών, εκτίθενται για πρώτη -και ίσως τελευταία- φορά διότι είναι τέτοια η σημασία αλλά και η εύθραυστη κατάσταση τους που δεν επιτρέπουν εύκολα την επανέκθεσή τους.

Ειδικότερα, η έκθεση που "επιφυλάσσει μια προνομιακή θέση στην κινεζική τέχνη, ιδιαίτερα στην πλαστική του Βουδισμού, που δέχτηκε την πνοή της ελληνιστικής τέχνης μέσα από τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου", περιλαμβάνει εκτός από χαρακτηριστικά δείγματα ζωγραφικής και καλλιγραφίας (14ος-19ος αι.), νεολιθικά κεραμικά αγγεία, νομίσματα, υφάσματα και κτερίσματα της δυναστείας των Shang (1600-1027 π.Χ.), μπρούτζινα τελετουργικά σκεύη, ταφικά αγαλματίδια των Han (3ος αι. π.Χ.-3ος αι. μ.Χ.) και των Tang (7ος-10ος αι. μ.Χ.), πολύτιμες πορσελάνες από τη λαμπρή εποχή των Song (10ος-13ος αι. μ.Χ.), αλλά και εξαιρετικά δείγματα μικροτεχνίας σε ίασπη και χρυσό από τους τμήφους των Ming (14ος-17ος αι. μ.Χ.).

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ : έως 11/10/2004.

ΩΡΕΣ : 09:00 - 15:00, Τρίτη : κλειστά.

ΤΗΛΕΦΩΝΟ : 210-7235857, 7235937-8

ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΒΟΥΡΟΥ-ΕΥΤΑΞΙΑ - ΑΘΗΝΑ 2004 "Μεγάλοι Περιηγητές της Αθήνας 15ος - 19ος αιώνας "

Η έκθεση παρουσιάζει τα αριστουργήματα (οξυγραφίες) των περιηγητών που ανακάλυψαν την Αθήνα για την Ευρώπη, αφού ακόμα και στον 16ο αιώνα η Αθήνα εθεωρείτο ότι δεν υπήρχε (Martin Crusius, 1575). Παράδειγμα των παραπάνω αποτελεί το τετράτομο έργο των J. Stuart και N. Revett (1792), έργα του J.D. Le Roy (1758), των Edward Dodwell, Hugh William Williams, William Cole, Du Moncel, A. Gasparini κ.ά.

Το σημαντικότερο έκθεμα είναι ο μεγαλύτερος πίνακας που έγινε ποτέ για την Αθήνα (260x520εκ.), ο οποίος είναι ταυτόχρονα και η πρώτη ελαιογραφία της πόλης από επαγγελματία ζωγράφο, τον Jacques Carrey (1649-1726). Χρονολογείται από το 1674 και παρουσιάζει τον πρεσβευτή του Λουδοβίκου ΙΔ' Charles Francois Olier Marquis de Nointel (1635-1685), που επισκέφθηκε την Αθήνα τον Νοέμβριο του 1674 με την πολυάριθμη συνοδεία του.

Στο φόντο του πίνακα βλέπουμε κανείς την τουρκοκρατούμενη Αθήνα με την Ακρόπολη και τον Παρθενώνα, ο οποίος είναι ακόμα ακέραιος. Δεκατρία χρόνια αργότερα, το 1687 θα καταστραφεί από τις βόμβες του Μοροζίνι. Η πόλη της Αθήνας αποδίδεται με τον Λυκαβηττό περιτειχισμένο από πλήθος τζαμιά, όπως μαρτυρούν οι προεξέχοντες μιναρέδες. Στον πίνακα, ο Παρθενώνας φαίνεται να έχει μετατραπεί σε τζαμί.

Η σημασία της ελαιογραφίας του Carrey αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα αφού είναι τοπογραφικά σωστή.

Καμιά άλλη απεικόνιση της Αθήνας, εκτός από ένα σχέδιο στο Μουσείο της Βόννης (1670), δεν μας είναι γνωστή, πριν από την καταστροφή του Παρθενώνα.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ : έως 31/12/2004.

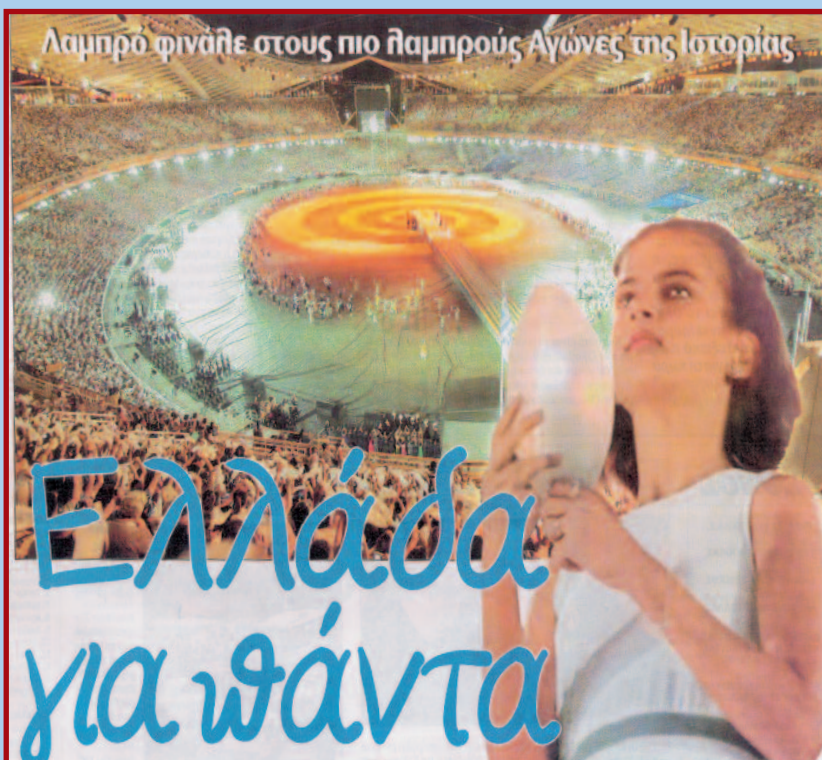
ΩΡΕΣ : 10:00 - 14:00, Τρίτη : κλειστά.

ΤΗΛΕΦΩΝΟ : 210-3231397.

ΑΘΗΝΑ 2004

ΑΘΛΟΣ Η ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Παγκόσμια η αναγνώριση

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας πέρασαν πια στην ιστορία. Και ήταν, κατά παγκόσμια αναγνώριση, από τους καλύτερους - ίσως και οι καλύτεροι - αγώνες των μεταπολεμικών χρόνων. Με έγκαιρα ολοκληρωμένη την απαραίτητη υποδομή σε αθλητικές εγκαταστάσεις και συγκοινωνιακά μέσα. Με υποδειγματική οργάνωση. Με άσογη παρουσίαση - από την εντυπωσιακή τελετή της έναρξης ως τη λήξη των αγώνων. Με ασφαλή διεξαγωγή. Και με έκδηλη πάντα την εγκαρδιότητα της ελληνικής φιλοξενίας, που άφησε τις καλύτερες εντυπώσεις στους επισκέπτες από όλες τις χώρες, επώνυμους και μη. Όλα πήγαν καλά, αντίθετα από τις δυσμενείς προβλέψεις πολλών ξένων «φίλων» μας. Και η Ελλάδα έδειξε, για μια ακόμη φορά, ότι όταν θέλει μπορεί να πραγματοποιήσει ακόμη και τα ακατόρθωτα. Στο σημείο αυτό οφείλεται έπαινος σε όλους, όσους εργάστηκαν για την επιτυχία των αγώνων. Και κυρίως στους χιλιάδες εθελοντές και τους Ολυμπιονίκες μας, που μας χάρισαν πρωτοφανείς συγκινήσεις με τα 16 - συνολικά - μετάλλια (6 χρυσά, 6 αργυρά και 4 χάλκινα) - τη μεγαλύτερη ως τώρα ελληνική «συγκομιδή» στη νεότερη ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων.

Από την πρώτη σελίδα της εφημερίδας «ΕΘΝΟΣ» της 30ης Αυγούστου 2004